

GOSPODAR

LETO 1933

13. DECEMBRA

STEV. 20.

Kako izbirajmo

V zadnji številki »Gospodarja« je bilo pojasnjeno, kako važna in kako nujno potrebna pri zasajanju novih sadovnjakov je premišljena izbira sadnih sort. Danes nekoliko praktičnih migljajev na tri glavna vprašanja: Katera plemena, katere sorte in koliko sort?

1. Katero pleme bomo sadili? Tisto, od katerega pričakujemo največ dohodkov za svoje gospodarstvo! Kdor dandanes zasaja količnejši večji prostor, dela to skoro gotovo z namenom, da bi prideloval sadje za prodaj. Samo za domačo porabo menda ne bomo veliko več sadili, ker v to svrho bo ostajalo vedno dovolj pridelka, ki ne bo za prodaj. Sadje za kupčijo — torej namizno sadje — bomo gojili. V tem oziru najvažnejše pleme so in bodo ostala jabolka. S tem pa seveda ni rečeno, da bi se v izjemnih slučajih ne mogli odločiti tudi za kako drugo pleme, zlasti za orehe in breskve, kjer so ugodni prostori in druge okoliščine. V bližini večjih domačih tržišč se lahko tudi prav dobro izplačajo žlahtne hruške, v ugodnih krajih tudi češnje in navsezadnje morebiti tudi slive in češplje. Toda središče našega pridobitnega trgovskega sadjarstva bodo tvorila v naših pokrajinah slej ko prej le jabolka.

2. Sorte. Izbira sort je pri vseh sadnih plemenih, zlasti pa pri jabolkih, najtežja, najbolj kočljiva, pa najvažnejša stvar. Ne samo zato, ker imamo kar na tisoče sort, ampak tudi zato, ker so med seboj tako neznansko različne glede lasti, drevesa občutljivosti za toplotne izpremene (podnebje in lega) in zajedavce in glede rodovitnosti. Pa tudi plodovi so silno različni glede debelosti, oblike, barve, okusa, občutljivosti za prevažanje in glede trpežnosti. Izredna bi bila sorta, ki bi čvrsto rasla v vsakem podnebjem in v vsaki legi, ki

bi se je zajedavci ogibali, ki bi redno in obilo rodila srednje debel sad lepe oblike, živorode barve, prijetnega okusa, neobčutljiv za zunanje vplive in čimbolj trpežen. Žal, da takih sort ni. Če je n. pr. od kake sorte drevo neobčutljivo za vse podnebne, krajevne in talne razmere in poleg tega morebiti še rodovitno, ima pa sad skoro gotovo take lastnosti, da v nobenem oziru ne ustreza. Pri mnogih sortah je slučaj obraten: Zlahten, lep, okusen, trpežen sad, toda slabotna rast in občutljivost drevesa v tem ali onem oziru ali pa v vseh.

K sreči je pa vendarle nekaj sort, ki so v naših krajih udomačene in vsaj v glavnih zahtevah (dobra, zdrava rast, neprevelika občutljivost, rodovitnost in dober sad) ustrezajo — če ne prav popolnoma, pa vsaj deloma. Te v naših razmerah že do dobra preizkušene sorte so zbrane v »Sadnem izboru za Dravsko banovino«, ki bi ga moral imeti dandanes v rokah vsak zaveden in napreden sadjar. Če ga še kdo nima, naj se obrne na bansko upravo. Dobil ga bo zastonj.

Sam sadni izbor pa še ne zadostuje. Važne so izkušnje iz lastnega sadovnjaka in iz neposredne okolice. Potrebno je tudi posvetovanje z dobrimi, izkušenimi sadjarji in s sadjarskimi veščaki. Kdor namerava torej saditi kaj več, naj krene pri dolecanju sort na tole pot: Najprej naj pogleda okoli sebe po svojem in po sosednjih sadovnjakih in naj skuša dognati katero pleme, zlasti pa katere sorte tega ali onega plemena v enaki zemlji in v enakih podnebnih okoliščinah najbolje uspevajo. Ta dognanja naj potem primerja s sadnim izborom in na podlagi te primerjave si naredi izbor za sebe. S tem izborom naj stopi potem še h kakemu izkušenemu sadjarju, ali naj se predmet spravi v razgovor in končno rešitev pri podruž-

nici Sadj. in vrt. društva, ki je dandanes že skoraj v vsakem večjem kraju. Na tak način dognan in na vse strani premišljen najožji krajevni izbor bo potem večinoma veljaven za vse sadjarje enega in istega okoliša. Take krajevene sadne izbiri so že sestavile skoraj vse prej omenjene podružnice in bi morale biti sadjarjem na razpolago. Važno je namreč da imajo kraji z enakimi podnebnimi razmerami enake izbore, da bo sčasoma v posameznih okoliših čimveč enotnega blaga za kupčijo.

3. Koliko sort. Kolikor moči malo! Dve, tri, ki so v okolišu najbolj razširjene in v kupčiji najbolj ali vsaj dobro vpeljane in čislane — pa zadostuje. Saj je znano, da je največja ovira v razvoju in napredku našega sadjarstva vprav ta nesreča, da imamo preveč sort. Če samo krčenje števila sort je velikega pomena za napredek trgovskega sadjarstva in dokler se to krčenje ne bo začelo na vsej fronti in z največjo odločnostjo izvajati, toliko časa ne moremo govoriti o kakem znatnem napredku.

Vse, kar je bilo povedano o izbiranju sort pri zasajanju novih sadovnjakov, velja do pičice tudi za precepljanje. Isti uspeh kakor z zasajanjem mladega sadnega drevja dosežemo tudi s precepljanjem starejšega ali zelo odraslega sadnega drevja in sicer mnogo prej.

H.

Oskrba breje krave v drugi polovici brejosti

V prvih petih mesecih brejosti oskrbujemo breje krave prav tako kakor nebreje. V drugi polovici brejosti pa jim že moramo posvečati več pozornosti. Preprečiti moramo vse, kar bi utegnilo povzročiti zvrženje. To lahko povzroči neprimerna, pokvarjena in zamrzla krma. Na zunanji jih moramo čuvati pred sunki in udarci. Lahko pa opravlja breja krava lažjo vožnjo ako potrebno tudi do zadnjega meseca pred porodom. Zelo važno je, da breja krava prestane ali presuši z mlekom 6 do 8 tednov pred porodom iz razlogov, ki so bili navedeni v 19 številki letošnjega »Gospodar-

ja pod naslovom »Ne molži brejih krav do telitve«. V zadnjih tednih pred porodom pa zahteva breja krava še posebno skrb pri krmljenju, napajanju itd. Ne dajamo ji piti ledenomrzle vode, odložimo ji v hlevu poseben prostor, kjer je varna pred drugimi živalmi in preprihoma ter ima suho in dobro postlano ležišče. Ne rabimo je več za vožnjo, vendar pa naj se še vsak dan giblje na prostem, ker gibanje tudi pospešuje lažji porod. Tudi v zadnji dobi brejosti moramo kravo zadostno in dobro krmiti, ker radi slabe prehrane lahko tudi zvrže. Vendar pa ne sme biti krmljenje predobro in pretečno. Res da potrebuje krava v drugi polovici brejosti več redilnih snovi za razvoj zarodka kakor pa v prvi polovici. Ta potreba na redilnih snoveh pa ni nikakor takšna, da bi opravičilo premočno krmljenje. Od 5 do 7. meseca brejosti naj dobiva krava na račun razvoja zarodka toliko krmil oziroma redilnih snovi v krmi, kolikor jih je potrebno za vzdrževanje njenega telesa in za proizvodnjo enega litra mleka, v 8. in 9. mesecu pa toliko, kolikor jih je potrebno poleg vzdrževalne krme za proizvodnjo treh litrov mleka. Taka množina redilnih snovi je v 10 do 12 kg srednje dobrega, pravočasno košenega in v lepem vremenu spravljene sena iz boljše oekrbovanega travnika ter zadostuje na dan za 500 kg težko kravo. Bolj tečno krmljenje v zadnji dobi brejosti krav je morda umestno edino v takih hlevih, kjer se na splošno slabo krmil. Tam je naravnost potrebno, da se slabo oskrbovane krave opomorejo, ker bi sicer le težko ali sploh ne prestale napora pri porodu in prvi čas molzenja. Če pa pazimo na to, da dobivajo krave redno v poladanih krmilih primerno množino redilnih snovi, potem je vsako tako premočno krmljenje brezmlčnih brejih krav, kakršna je še marsikod zlasti v zadnjih tednih brejosti v navadi, odveč. Pri sicer dobrih krmskih razmerah lahko postane takšno premočno krmljenje celo nevarno, ker pospešujemo z njim porodno vročino pa tudi več ali

manj otežkočene ali težke porode itd. Zdi se, da je ta navada ostala in živi dalje iz prejšnjih časov, ko je bilo treba zanemarjene krave par tednov pred porodom bolj tečno krmili, da so se opomogle in lahko prestale porodne težkoče. Danes, ko krmimo krave večinoma tudi pozimi dovolj in dobro, je premočno krmljenje v zadnjih tednih brez pravega pomena. Ne smemo pa pozabiti pri brejih kravah na pridelek po par dekagramov klajnega apna in soli na dan in glavo; tud ine takrat, ko so brez-mlečne. Oboje potrosimo po pokladani krmi ali pa zmešamo sol in apno skupaj in mešanico damo kravi, da jo naravnost polize. Na ta način nabira breja krava že pred porodom apno na račun poznejše mlečnosti.

Vsekakor je boljše, da prihranimo vsa močna krmila, ki smo jih morda namenili sicer primerno rejeni kravi za priboljšek v zadnjih tednih pred porodom, za njeno krmljenje kmalu po porodu. Ne začnimo pa takoj po porodu, temveč šele, ko se je krava otrepila in je tudi drugače pri njej vse v redu, polagoma krmili prej omenjeni priboljšek v obliki močnih krmil. Mlečnost namreč najbolj narašča v prvih šestih tednih po porodu. Če torej v tem času tečno in obilo krmimo mladovno kravo, pospešujemo njeno mlečnost in nam bo dajala tudi več mleka. Pozneje je težje zvišati mlečnost, tudi če bi jo dobro krmili.

g Podpore za napravo umetnih travnikov. Banska uprava bo spomladi 1934 dodeljevala semena travniških semen-skih mešanic po polovični ceni onim kmetovalcem, ki si nameravajo urediti umetne travnike. Poleg semena bo dovoljevala tudi umetno gnojilo nitrofoskal po polovični ceni, ki se bo uporabil pred setvijo travne mešanice, in sicer na ha 500 kg. Travne mešanice bodo pripravljene v Ljubljani. Podrobna pojasnila daje prestojni okrajni kmetijski referent, na katerega je nasloviti tudi tozadevne prošnje. Vsak okraj bo dobil tudi po eno travniško brano po polovični ceni.

Zzar. Hugon Turk:

Središča živalskega življenja ali živčevje

Vse višje razvite živali, torej tudi vse naše domače in udomačene živali, kažejo dokler žive dobro nam znane življenjske prikaze ali znake življenja: one rastejo, se presnavljajo, obnavljajo, prehranjujejo, se gibljejo, občutijo, sprejemajo in razumevajo zunanje vtise in imajo o njih gotovo svoje pravilne predstave, uravnavaj dalje zavedno in nezaedno delovanje vseh svojih telesnih delov (organov). In vse to se vrši, uravnava in vodi v čisto gotovih središčih živalskega življenja, katere imenujemo skupno živčevje.

Zato ima tudi žival iz posebnega živčnega tkiva čudovito urejen živčni sestav, ki obstoji pred vsem iz sivih živčnih celic (ganglije) in belih živčnih nitk (živci), ki sprejemajo dražljaje in občutke, jih vodijo dalje do glavnih središč, kjer dozore do spoznavanja, razumevanja, zavesti in predstave.

K živčnemu sestavu spadajo:

1. osrednji deli ali glavna središča, to so možgani, hrbtni mozek in na gotovih mestih porazdeljeni živčni vozli z živčnimi celicami ali ganglijami;

2. obkrajne živčne niti ali živci, ki so razpredeni kot obkrajni deli živčevja po vsem telesu.

Osrednji deli živčnega sestava obstoje iz živčnih sivih celic in živčnih belih vlaken (nitk). Če pri površnem pregledu osrednjega živčevja vidimo s prostim očesom ta dva sestavna dela in ju razločimo po barvi t. j. siva in bela snov možganov, hrbtnege mozga in živčnih vozlov. Najvažnejša je siva snov, ki obstoji pred vsem iz sivih celic, katere so v svoji skupnosti prava središča vseh življenjskih pojavov.

Obkrajni deli živčevja ali živci so na videz le bela vlaknenca (nitke), kakor nekake žice-vodilke, slične žicam telefona, telefona, daljnovoč, v itd.; toda pod drobnogledom (mikroskopom) vidimo, da so te nitke prave cevke, bele ali sivo-bele barve, različno debele in

se imenujejo prvotna vlakenca ali živčne cevke, ki so resnično votle in se združujejo v skupne povezke in konečno v pravi živec. Dokler biva življenje, so te živčne cevke napolnjene z naplutekočo, vlačljivo snovjo, ki je podobna vlačljivemu mozgu, zato se tudi imenuje živčni mozeg, ki je pod drobnogledom zrnčast, belkasto-prosojen, v živem telesu najbrže čisto tekoč, po smrti pa se sesede, postane moten in dostikrat tudi popolnoma izgine. Silno važno za nemotljeno in pravilno delovanje teh pravih živcev je to, da se živčne cevke (niti) ne zlivajo ena v drugo, kakor to vidimo pri krvnih žilah, ampak ostanejo vedno in tudi v skupnih zvezah čisto samostojne od izvora do konca oziroma od obkrajja do središča. — Po njihovem opraviilu ali delovanju razvrščajo živce v:

a) živce čutov (čutežev), ki sprejemajo potrebne zunanje vtise, dražljaje ali muke in jih vodijo do najvišjega živčnega središča ali do možganov, kjer pridejo do zavesti, razumevanja ali spoznanja;

b) občutne živce, ki posredujejo občutke na koži in sluznicah;

c) gibne živce, ki vodijo in uravnavajo vsa gibanja v telesu in izvirajo na osrednjih delih živčevja in gredo do vseh mišic; in

d) živce prehranjevanja, ki vodijo vso telesno prehrano.

Vsak živec ima svoj osrednji konec v osrednjih delih živčevja t. j. v možganih, hrbtnem mozgu ali v živčnih vozlih (ganglijah), in en obkrajni konec (v koži, sluznicah, mišicah itd.). Obkrajni konci živcev so prav različno ustvarjeni, vselej pa tako, da najbolj ustrezajo svojemu namenu, zato tudi tu zopet lahko občudujemo velikansko smoternost božjega stvarstva. Eni teh obmejnih koncev se razpredajo v koži kot mrežice, drugi končavajo z batom podobnimi odelinami, nadaljnji z raznimi telesci, celicami, nekateri imajo svoj konec prost v tekočini. Izredno znamenito in s prav posebnimi pripravami se končujejo živci čutil (čutežev).

Vzroki degeneracije kmetijskih rastlin

Pod tem naslovom je dr. A. Tavčar, profesor na kmetijski fakulteti v Zagrebu, naš rojak, v »Gospodarskem listu« objavil članek, ki obravnava vzroke, zakaj naše kmetijske rastline polagoma propadajo in nazadujejo v svoji rodovitnosti. Ker je to vprašanje izredno važno za vsakega poljedelca, prinašamo v izveleku njegova izvajanja. Najprej pa moramo pojasniti nekatere tozadevne izraze, ki so našim kmetom manj uinliivi.

Pod imenom **degeneracija** razumemo v poljedelstvu nazadovanje rastline glede njene rasti in rodovitnosti, kar opišemo s slovenskim sicer manj znanim izrazom izrodstvo. Toda znanstveni izraz degeneracija najbolje označuje ta pojav, zato se ga bomo tukaj tudi stalno posluževali. Moramo pa tudi razločevati med vrsto in sorto rastline: pšenica je n. pr. vrsta žita, dioseška pšenica je sorta pšenice ravnotako kakor domača, beltinska, banaška, šomodijska, prolifik in druge. Degeneracijo raznih sort kmetijskih rastlin izražajo naši kmetje večkrat tako, da pravijo, da se je n. pr. pšenica, aida, zelje »presortalac«.

Še pred kratkim so strokovnjaki glede degeneracije v rastlinstvu zastopali različna mnenja, toda šele v zadnjem času jim je po dolgoletnih znanstvenih preizkusih uspelo najti pravilno tolmačenje ter ugotoviti prave povzročitelje tega pojava. Sicer nastopa ta največkrat istočasno z raznimi rastlinskimi boleznimi; v zvezi temu pa moramo najprej ugotoviti vzroke degeneracije sort brez ozira na bolezni, potem šele vlogo bolezni pri degeneraciji rastlin.

Splošni znaki degeneracije so: nazadovanje bujnosti v rasti in pridelkov, istočasno pa pojav rastlinskih bolezni. Četudi nastopa v praksi degeneracija skoraj vedno združena z boleznimi, vendar je to pojav zase, ki nastopa tudi brez njih. Če radi tega pojava rasti sorte stalno slabeva, tedaj mora prei ali slej dovesti do izumiranja sorte.

Tudi najbolj plemenite kmetijske rastline dajejo zadovoljive pridelke samo v tistih ali sličnih podnebnih in talnih razmerah, v katerih so bile požlahtnjene. Če jih gojimo v krajih, kjer so vremenski ali zemeljski pogoji različni ali naravnost nasprotni, tedaj nazaduje njih rast in rodovitnost: sorte degenerirajo. Zlasti vrtné rastline so občutljive proti vsaki izpremembi svetlobe, toplote, vlage in hranilnih snovi. — Tako na pr. postane fižol brez niti v stročju pri nas po nekoliko letih nitkast, t. j. žile v stročju se mu v naših razmerah odebele in olesene. — Če so te razlike v podnebjú in zemlji male, tedaj je nazadovanje počasno ter se degeneracija opazja šele po nekoliko letih. — Nadalje: nekatere pridobljene lastnosti vzdržijo tudi v izpremenjenih razmerah po več let, druge pa kmalu nazadujejo. Tako si tudi tolmačimo dejstvo, da nekatere sorte, ki so bile oplemenjene za določene razmere, dajejo v izpremenjenih razmerah spočetka še vedno slične pridelke kakor v onih, za katere so bile požlahtnjene. Iz tega sledi, da degeneracija ni ničesar drugega kakor manjkajoča lastnost prilagodenja sorte na izpremenjene življenjske pogoje.

Zelo pogosto nastopa degeneracija pri krompirju in sadnem drevju, ki jih razmnožujemo prvega z gomoljem, drugega s pomočjo sadik in cepičev, torej z deli rastlin in ne s semenjem. Zato se v nekaterih novejših strokovnih knjigah pogrješeno navaja, da leži vzrok v degeneraciji v nespolnem razmnoževanju. Ta trditev izvira iz stališča, da ima vsaka rastlina določeno življenjsko dobo, tako da predstavlja sorta, ki se razmnožuje nespolnim putem, eno edino rastlino, ki neprestano raste iz lastnega telesa, ki pa zmore doseči samo določeno starost. Toda ta trditev ne drži, kajti znano je, da se nekatere rastline, n. pr. trte, banane i. dr. že tisočletja razmnožujejo izključno na nespolni način vzlic temu pri njih še ni nastopila degeneracija. Pri krompirju n. pr., ki ga gojimo na nespolni način potem gomolja, ki predstavlja del

stebela, zračenega na koreninah, je ugotovljeno, da nekatere njegove vrste degenerirajo le v nekaterih krajih, v drugih pa dajejo neizpremenjen pridelek. Iz tega torej sledi, da degeneracija ni odvisna od starosti rastline in tudi ne od nespolne razmnožitve.

(Nadaljevanje.)

Gospodarske vesti

Denar

g Ljubljanska denarna borza. — Na ljubljanski borzi je denarni promet v zadnji dobi nekoliko narastel, tečaji so pa skozi neizpremenjeni, izvzemši malih gibanj posameznih valut. Nevšteví 28.5 odstotkov azijsa so inozemski tečaji dosegli na tej borzi naslednje cene: 1 angleški funt 189.10 Din, 1 ameriški dolar 36.66 Din, 1 holandski goldinar 23.08 Din, 1 nemška marka 13.69 Din, 1 švicarski frank 11.11 Din, 1 avstrijski šiling 9.15 Din, 1 belgijski belga 7.97 Din, 1 italijanska lira 3.02 Din, 1 francoski frank 2.24 Din, 1 češka krona 1.70 Din, 1 grška drahma 0.38 Din.

g Svetovni denarni trg. Glasom poročila Narodne banke za tretje četrtletje se položaj denarnega trga v Jugoslaviji postopno izboljšuje. Razpoložljivega denarja ni tako malo, kakor se splošno sodi, le tam ga ni, kjer bi lahko poživljajoče vplival na gospodarstvo. Deloma je hranjen denar doma, deloma leži brezobrestno in brezplodno na žirovih računih. Denarni zavodi drže raje denar v blagajnah in pri Narodni banki, kakor pa da bi vlagali sredstva v take kredite, ki se ne bi dali vsak čas likvidirati. Toda dejansko znatno izboljšanje je pričakovati šele prihodnje leto. — Na valutnem tržišču vlada dimes zmešnjava in le malo je držav, ki so si ohranile stalnost vrednosti denarja. Padee valut se meri na podlagi razmerja s francoskim frankom, ki je vcljub napadom najbolj stalna valuta na svetu. Skupno število držav z razvrsteno valuto znaša 52. Tako je padla valuta na odstotkov paritete: Anglija 65.09, Avstrija 77.05, Danška 52.48, Grčija 44.08, Japonska 38.28,

Jugoslavija 76.97, Madjarska 72.36, ameriške Združene države 66.45. Paritete se z deviznimi ukrepi drži šest valut: Bolgarija, Češkoslovaška, Italija, Nemčija, Romunija in Rusija. Kakor se torej vidi, manjka skoraj v vseh državah tiste stalne vrednosti denarja, ki mu je bila določena z vpeljavo zlate valute.

Trgovina

g Hmeljska kupčija. V Savinjski dolini je ostalo neprodanih še okrog ene desetine letošnjega pridelka, ki je pa v trdnih rokah, zato težko pride do zaključkov. Tekom zadnjih 14 dni so se cene nadalje dvignile in uvrstile ter se je plačevalo po 70—75 Din za kg, izjemoma z napitnino še več. Povpraševanje in zanimanje je živahno, prodanih pa je bilo le malo partij. V Vojvodini je kupčija postala živahnejša in so se cene dvignile na 60—65 Din za kg. — Najvišje cene za hmelj na hmeljskih tržiščih v posameznih državah so bile v zadnjem tednu: v Nemčiji 105 Din, v Češkoslovaški 92 Din, v Angliji 87 Din, v Franciji 80 Din, v Jugoslaviji (savinjski) 75 Din, v Poljski 65 Din, v Belgiji 46 Din, v Ameriki 39 Din. — V Češkoslovaški in v Nemčiji pripravljajo zakonske predloge za omejitve, oziroma ureditev hmeljske produkcije s tem, da se površina nasadov ne poveča nad sedanjí obseg. Take želje izražajo tudi naši hmeljarji, ki se bojijo, da bi prišlo do padca cen kakor v letih 1929 do 1931.

g Kupčija z domačim vinom. Ob nastopu mraza se je vinska kupčija ustavila. Sicer so pa rdeča vina večinoma že razprodana, kupci so segli že po belih. Največ gredo vina po ceni 3—5 Din liter, manj se kupujejo kvalitetna vina, ki so od 5.50—7 Din liter. Po starih vinih pa ni povpraševanja.

g Žitno tržišče. V žitni kupčiji je le malo izprememb. Zlasti promet v pšenici je majhen ter krijejo kupci le tekoče potrebe. Cene pšenici so ostale 102 do 104 Din na nakladalni postaji, v Ljubljani pa od 145—150 Din za 100 kg. Tudi moka gre le počasi v promet in se

cene gibljejo med 195—205 Din na nakladalni postaji. Ječmen stane 66—67.50 Din. Koruza pa je čvrsta, ker je znatno povpraševanje za naše blago pri sosedih, zlasti v Avstriji. V stari koruzi ni ponudb, izvoz je pa živahen. Cene za umetno sušeno blago se gibljejo med 68 in 70 Din. Činkvantin ne beleži nobene ponudbe, pač pa je povpraševanje zanj po ceni 110 Din za 100 kg.

Živina

g Mariborski živinski sejem. Na zadnji sejm je bilo prignanih 6 konj, 12 bikov, 11 volov, 330 krav in 8 telet, skupaj 470 glav. Od teh je bilo prodanih 269 glav, 11 za izvoz v Italijo. Cene so bile sledeče: debeli voli za 1 kg žive teže 3.75—4 Din, poldebeli 2—3.25 Din, vprežni voli 2.25—3.25 Din, bikji za klanje 3—3.50 Din, klavne krave debele 2.50—3.50 Din, plemenske krave 1.75 do 2.75 Din, krave za klobasarje 1.75—2 Din, molzne in breje krave 2—2.50 Din, mlada živina 3—4 Din, teleta 6—7 Din.

g Mariborski prašičji sejem. Zadnji sejem je bil zelo slabo obiskan, kajti prašičerejci so pripeljali samo 68 prašičev, prodali pa 34 glav. Cene so bile: mladi prašiči 3—4 mesece stari komad po 200—250 Din, 5—7 mesecev stari 300—360 Din, 8—10 mesecev stari 400 do 550 Din, eno leto stari 600—700 Din, 1 kg žive teže 6—7 Din, 1 kg mrtve teže 8.50—10 Din.

g Ptujski sejmi. Konjski in goveji sejem v torek je bil radi nastalega mraza slabo obiskan. Prignanih je bilo 365 glav in sicer 133 krav, 52 telic, 68 volov, 12 bikov in 99 konj. Od tega je bilo prodanih 173 glav. Cene za kg žive teže: krave 2—3.75 Din, telice 3—4.50 Din, voli 3—4 Din, biki 2.50—3.50 Din, konji po kakovosti 700—2700 Din. — Prašičji sejem v sredo je bil prav tako slabo založen. Prignali so 134 prašičev, prodanih pa le 42. Cene so nekoliko padle: jari prašiči, pršutarji in polmastni za 1 kg žive teže 6—7 Din, pujski 6—12 tednov stari 100—275 Din komad.

Pošlite naročnino!

Pravni nasveti

Previdnost v opominjanju A. B. Z. Neki trgovec Vam dolguje večjo vsoto denarja. Ponovno ste ga terjali ustmeno in tudi pisмено. Vendar dolga še ni popolnoma odplačal. Sedaj ste mu večkrat poslali opominne na dopisnicah, a na to Vam je trgovec odgovoril, da zapade cel Vaš dolg, če bi ga tožili. Kaj storiti? — Pri opominjanju bodite previdni! Pazite, da na odprti dopisnici ali pa v zaprtem pismu ničesar takega ne napišete, kar ima žaljiv pomen! Kajti za takko razžalitev Vas lahko toži in morda bi stroški take tožbe za Vas več znesli kot je ostanek dolga in bi na ta način s svojim dolgom zapadli. Svetujemo Vam, da trgovca opomnite na plačilo preko sodišča; če ne bi plačal, pa na uradni dan na sodišču vložite tožbo! Preskrbite si pravočasno ubožno spričevalo!

Odškodnina radi tatvine. Š. J. R. Pred dvemi leti so Vam bile ukradene kokoši. Orožniki so tatu izsledili in je bil tat tudi obsojen. Vam je bila prisojena odškodnina v znesku 180 Din. Tatu ste večkrat opomnili, da Vam plača odškodnino. Nudi Vam samo 100 Din, češ, da kokoši niso bile več vredne, ter zahteva od Vas, da se pisмено odredite ostalih 80 Din. Vi pa hočete, da Vam plača celo vsoto. — Če Vam je bila prisojena s kazensko sodbo odškodnina v znesku 180 Din, potem je tat dolžan to celo vsoto izplačati in ni se Vam treba ž njim sploh pogajati. Če ne plača, pojdite z odškodninsko sodbo na sodišče in predlagajte proti zamudnemu plačniku izvršbo. Če noče zlepa, bo pa plačal s pomočjo eksekutorja!

Prodana prevžitarica. Mati je dala prepisati svoj imetek svoji hčeri in sebi zgovorila dosmrtno stanovanje v hiši in prevžitek v naravi. Vse te prevžitne pravice so bile vknjižene na celem posestvu. Hčerka je posestvo prodala. Kupec pa je sebi pridržal samo hišo, njive in travnike pa dalje prodal raznim posestnikom. Mati ne dobiva, razen stanovanja v hiši, sedaj že eno leto nobene ga vžitka v naravi. Vprašate, kdo je dolžan materi dajati vžitek? — Mati lahko toži na dajanje vžitka svojo hčer, kateri je izročila svoj imetek. Lahko pa toži tudi vse sedanje lastnike parcel njenega razprodanega posestva, ker je pri vseh teh parcelah še vedno vknjižena prevžitna pravica na korist matere. Vsi ti sedanjí lastniki bivših materinih parcel so dolžni dajati vžitek sorazmerno z velikostjo kupljenih parcel. Neizplačane prevžitne terjatve bodisi v denarju ali v naravi se morajo vtožiti v treh letih, sicer zastarajo.

Brezove metle. S. G. Z. Preteklo jesen ste se ustmeno pogodili z nekim trgovcem, da mu boste dobavili 300 brezovih metel do letošnje spomladi, ki jih bo plačal po 2 Din po komadu. Are Vam je dal 100 Din. Spom-

ladi in tudi še večkrat kasneje ste trgovca opozorili, da metle prevzame, ali je vselej odgovoril, da jih bo že prevzel, da pa jih bo plačal le po 1 Din za komad. Ker se bode metle pokvarile, vprašate, če lahko metle prodaste drugemu kupcu po nižji ceni in prvega trgovca tožite na razliko v ceni. — Pravico imate, ker trgovec blaga v dogovorjenem času ni prevzel, da po obvestilu trgovca metle prodaste na javni dražbi; o izvršeni prodaji pa morate trgovca takoj obvestiti. Razliko v ceni morate zahtevati v posebni odškodninski tožbi. Samoprodaja na javni dražbi velja, da je storjena na račun zamudnega trgovca! Pod roko ne smete prodati metel, če si hočete zavarovati odškodninski zahtevek radi nepravočasnega prevzema.

Sporna smreka v meji. R. T. V. Vaš travnik ima zasajen ob meji ozek pas s smrekami srednje debelosti in je ta pas smrečja meja napram sosedovemu svetu. Nekake sredi parcele, dobra dva metra od meje, stoji na Vašem svetu velika smreka. To smreko si lasti sosed, trdeč, da je posekal pred leti poleg te smreke nahajajoči se borovec. Prepričani ste, da bi na to sosed tudi prisegel. Vprašate, komu bi sodišče v primeru ogleda na licu mesta prisodilo smreko? — Če je meja sicer ravna, potem sodišče najbrž ne bo verjelo sosedu, da je baš ta velika smreka izjemno za dva metra vstran od meje njegova last in bo mejo tudi ob tej smreki v ravni črti naznačilo. Pri sodnem zamejčenju se stranke sploh ne zaprisežejo, temveč po potrebi le priče. Po skici sodeč mora smreka pripasti na Vašo stran.

Kaj je prisilna uprava? N. V. R. Prisilna uprava je eden načinov izvršbe na nepremično imovino dolžnika radi kritja njegovih denarnih dolgov. Sodišče na predlog upnika postavi upravitelja, ki mu izroči upravo dolžnikove nepremične imovine. Upravitelj namesto dolžnika pobira vse donose zemljišča, ki ga upravlja in sploh opravlja vse posle, ki bi jih sicer imel opraviti dolžnik. Vsako leto ob času, ki ga je določilo sodišče, mora upravitelj polagati račune; razen tega pa mora položiti račun po končani prisilni upravi. Iz donosov, ki jih pobere upravitelj, se izplačajo upniki. Ko so poravnani vsi dolgovci, se prisilna uprava ustavi in se imovina zopet izroči dolžnikom. Med prisilno upravo pa je položaj dolžnika glede imovine, ki je pod prisilno upravo, sličen preklicancu.

Kolikšne so obresti pri poštni hranilnici. S. A. K. Obresti znašajo pri poštni hranilnici 4% na leto. Poštna hranilnica pripisuje obresti od vlog konec vsakega leta in pošlje takoj v prvih treh naslednjih mesecih vlagateljem obvestila o obrestih. Kdor ne dobi tega obvestila do 31. marca, pošlje lahko reklamacijo Poštni hranilnici. Od obresti hranilnih vlog pri Poštni hranilnici se mora plačevati rentni davek, ki znaša 3 od sto. Ta

davek pobira Poštna hranilnica sama in ga izroča davčnim oblastvom.

Nad 30 letno uživanje. S. J. Že nad 30 let ste uživali svet do meje, kateri sosed ni ugovarjal. Sedaj je pa prišel k sosedu nov gospodar in trdi, da mapa drugače kaže. Vprašate, če se smete držati stare meje, kakor ste se je držali od nekdaj. — Le držite se stare meje, kakor ste se je nad 30 let. S tem ste namreč sveti do meje priposesivovali, ako bi tudi mapa drugače kazala.

Starost trgovskih vajencev. Ali more postati trgovski vajenec oseba, ki je že 21 let stara? — Navzgor starost obrtnih učencev ni omejena. Zato poslani učenec lahko tudi 21 let ali še več stara oseba. Pač pa se ne smejo sprejemati za učence izpod 14 let stare osebe. Poleg tega zahteva zakon od učenca, da je dovršil osnovno šolo ali se sicer naučil pisati ter da je šolski zdravnik ugotovil, da je za obrt telesno sposoben.

Rubež plače nestalnega delavca. V. M. Tovarniški delavec Vam je dolžan večji znesek in vprašate, če bi mu mogli zarubiti mezdo. — Zakon dovoljuje rubež mezde nestalnega delavca, ali šele tedaj, če je bilo delo že opravljeno in je pretekel dan, ko je mezda zapala v plačilo. Ker pa se običajno mezda izplača takoj, ko zapade v plačilo, t. j. koncem tedna, koncem 14 dni ali koncem meseca, bo rubež brezuspešna, ker se takšne mezde za časa službovanja, ko se niso zapadle v plačilo, sploh ne morejo zarubiti. Za preživnino otrok, žene in drugih oseb, ki jih je delavec po zakonu dolžan preživljati, se mu pa vedno lahko zarubi polovica zaslužka.

Oprostitve vojaške službe. F. H. B. Mladenič, ki vzdržuje rodbino, v kateri so še tri sestre, bi mogel biti oproščen vojaške službe, če bi bile vse sestre, v kolikor so stare nad 15 let in pod 45, pri zdravniškem pregledu spoznane za nesposobne in če plačuje družina manj kot 120 Din neposrednega davka. Ker niste navedli starosti sester, Vam ni mogoče točneje odgovoriti.

Izoblanje rokodelskega učenca. M. K. Rokodelski mojster ima posestvo in vprašuje, ali je to dopustno? — Po zakonu mojster ne sme uporabljati učenca za posle, ki niso v zvezi z njegovo stroko. Zato ni dovoljeno uporabljati učenca v gospodinjstvu ali pri delu na polju ali podobno. Obrtna oblast takim mojstrom, ki tako slabo poučujejo učence, da pri izpitu ne pokažejo zadostnega znanja, lahko prepove imeti učence.

Stanovanje za časa samskega stanu. A. S. Sami pišete, da ima dolžna oseba izgovorjeno stanovanje, dokler je samska. Zato ga ji ne morete vzeti, če po Vašem mnenju ne živi zgledno. Drugače bi seveda bilo, ako bi bil izgovorjen tak pogoj za pravico do stanovanja.

Jarek za mejo. M. J. Radi bi na meji ali tik za mejo skopali jarek, da bi se po njem mogla voda odtekat. S tem bi pa tudi onemogočili vožnjo nekaterim, ki tam vozijo. Vprašate, če smete izkopati jarek, ne da bi o tem vprašali sosedu. — Na meji ga gotovo ne smete izkopati brez sporazuma s sosedom. Za mejo bi to smeli storiti, ako s tem ne bi segali v kakšne pravice sosedu (hoja, vožnja in slično). Ako pa kdo tam, kjer nameravate izkopati jarek, že dalje časa vozi, bi Vas lahko tožil radi motenja posesti, ako bi samovoljno izkopali jarek. Zato Vam svetujemo previdnost.

Občinski proračun. O. M. Vprašate, če sme občinski odbor skleniti pobiranje 360-odstotno doklado na davke in kam se je pritožiti. — Ni zabranjeno skleniti 360-odstotne doklade. V kolikor presegajo sklenjene doklade 200%, je treba občinski proračun predložiti ministrstvu za finance v odobritev. Ako pristojna oblast ne odobri proračuna v enem mesecu, računski od dneva prejema, se smatra predloženi proračun za odobrenega. Dokler predloženi proračun ni odobren, velja stari proračun, izdatki pa se vršijo po dvanajstih tega proračuna, t. j. da se sme vsaki mesec izdati dvanajsti del starega proračuna. Kar se tiče pritožb, določa zakon, da mora občinska uprava razgrniti osnutek proračuna na obči vpogled občinstvu skozi dobo petih dni. Vsak član občine, kakor tudi vsaka oseba, ki plačuje neposredni davek v dolžni občini, ima pravico, napraviti svoje pripombe k osnutku proračuna, razume se, da pismeno. Občinski odbor nato razpravlja in odloča o proračunu in napravljnih pripombah. Proračun z vsemi sklepi in pripombami, vloženimi proti njim, se pošlje nadzornemu oblastvu.

Nesrečni zakon. K. F. C. Priženili ste se na kmetijo. Radi nesporazumljenja ste ženo zapustili in odšli proč. Vprašate, če lahko zahtevate povračilo dote in plačo za vsa leta, ko ste delali na kmetiji. — Vprašanje je nejasno, ker niste povedali, čigava je kmetija. Kar se pa tiče Vašega ravnanja, isto ni pravilno, ker ste brez nadaljnega zapustili ženo. Če radi njene krivde niste mogli z njo živeti, ste morali tožiti na ločitev zakona. Šele, če bi sodišče dovolilo ločitev zakona iz ženine krivde, bi mogli zahtevati, da se ženina poroča, če ste jo sploh sklenili, razveljaviti. Sicer pa ne vemo, kaj razumete pod doto. Doto pozna zakon samo pri ženi. Ako ve ženina pogodba razdre, mora mož ženi doto takoj vrniti. Da bi pa žena moralna, može vračati pred ločitveno stvar, ki jih je mož prinesel s seboj v zakon, ni mogoče, ker je mož glava in on odreja, kje morajo te stvari biti. Še manj je seveda mogoče, da bi mogel mož zahtevati od žene, ki je samovoljno zapustila plačilo za delo, ki ga je opravljala, ko je živel z njo. Torda bo še najbolje, da se vrnete k ženi.

